

Overgang van Oekraïense kinderen van de tijdelijke onderwijsvoorziening naar regulier onderwijs in Barneveld

Lectoraat Samen Divers
Auteurs: Mariska van Riezen &
Gert-Jan Veerman

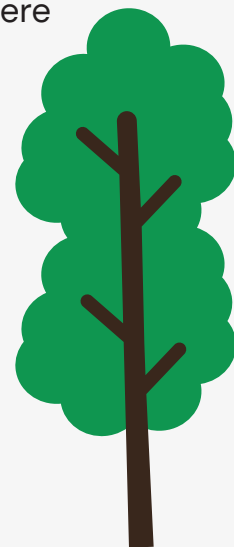
INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
Opzet van het onderzoek	6
Resultaten	8
Conclusie	14
Discussie	16
Aanbevelingen	20
Literatuur	22
Contact en overige informatie	24

INLEIDING

Sinds de oorlog in Oekraïne in februari 2022 zijn duizenden Oekraïense gezinnen naar Nederland gevlucht. Deze gezinnen zijn verspreid over Nederland opgevangen. Gezien de hoeveelheid vluchtelingen en de duur van hun verblijf in Nederland ontstond een unieke situatie, waarbij op korte termijn moest worden gezorgd voor onderwijsmogelijkheden voor de Oekraïense kinderen. In eerste instantie adviseerde de PO-raad om zoveel mogelijk kinderen in bestaande nieuwkomersklassen te plaatsen. Gezien het grote aantal vluchtelingen was hiervoor echter onvoldoende capaciteit (PO-raad, 2022). Om deze reden werden er tijdelijke onderwijsvoorzieningen (tov's) opgestart. Op de tov's werden de Oekraïense kinderen opgevangen en kregen zij Nederlands onderwijs. Inmiddels zijn vrijwel alle tov's gesloten vanwege de tijdelijke aard van de voorziening en zijn de Oekraïense kinderen in het reguliere Nederlandse onderwijssysteem geplaatst. In februari 2024 is door het SEO economisch onderzoek, Sardes en Pharos een rapport opgesteld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, waarin beschreven wordt wat het onderwijs aan Oekraïense kinderen in het PO en VO heeft opgeleverd (Van der Ven et al., 2024). De rapportage geeft aanwijzingen dat de Nederlandse taalontwikkeling op de tov minder snel gaat. Nu steeds meer tov's gesloten worden, wijst de rapportage erop dat expertisedeling voor reguliere scholen met weinig ervaring in NT2-onderwijs steeds belangrijker wordt.

De komst van Oekraïense ouders en hun kinderen zorgde ook voor instroom in de gemeente Barneveld. Zowel in Barneveld (dorp), De Glind en Voorthuizen werden ouders en kinderen opgevangen. Om onderwijs aan de kinderen te kunnen bieden werd op 20 april

2022 een tov in Barneveld opgericht. Met ingang van schooljaar 2023-2024 zijn de kinderen geplaatst in het reguliere onderwijs. Na het sluiten van de tov in Barneveld in juli 2023 hebben de gemeente Barneveld en stichting 'De Drieslag' die deze tov heeft opgezet de vraag gesteld wat de impact van deze specifieke tov is geweest. In dit onderzoek wordt gekeken naar de impact van de overgang van de tov naar het reguliere onderwijs. De doelstellingen die hierbij geformuleerd zijn gericht op het inzicht verkrijgen in succesfactoren en uitdagingen van de tov, evenals het inzicht verkrijgen in de ervaringen van zowel Oekraïense leerlingen als hun huidige leerkrachten in het regulier onderwijs. Verder is ook gekeken naar de behoeften van leerkrachten in het reguliere onderwijs: wat hebben zij nodig om in de aankomende periode onderwijs aan Oekraïense kinderen die op een tov hebben gezeten te kunnen geven?

OPZET VAN HET ONDERZOEK

Als onderzoeksinstrument is gekozen voor interviews met leerkrachten van kinderen die de overgang van de tov naar het reguliere basisonderwijs hebben gemaakt en deze kinderen zelf. Om een zo rijk mogelijk beeld van de overgang te geven putten wij uit de ervaringsverhalen van de kinderen uit Barneveld die op de tov hebben gezeten en hun leerkrachten. Ter voorbereiding op de interviews hebben we twee thema's met betrekking tot de overgang van de tov naar het reguliere onderwijs geselecteerd waar de projectgroep input op heeft geleverd. De projectgroep bestaat uit een intern begeleider van een taalschool (Chantal Tisserand), een leerkracht met ervaring in NT2-onderwijs (Marjan van der Vegte), een onderwijsadviseur en NT2-specialist (Corrine Brink), een bestuurder van stichting 'De Drieslag' (Gert van der Rhee) en de onderzoekers. De thema's zijn: (1) cognitief en (2) sociaal. Per doelgroep (Oekraïense kinderen en leerkrachten) zijn vragen opgesteld door de projectgroep. De vragen zijn opgenomen in een interview leidraad. Om een beeld te kunnen schetsen van de taalvaardigheid van de kinderen is aanvullend op de interviews zijn bij de kinderen twee woordenschattoetsen afgenomen (voor de actieve woordenschat de EVT-3NL en de passieve woordenschat de PPVT-5-NL). De onderzoeksopzet is goedgekeurd door de ethische commissie van de Christelijke Hogeschool Ede.

Alle 18 leerkrachten van de zes scholen in Barneveld en omgeving waar zich kinderen bevonden die op de tov in

Barneveld hebben benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. De leerkrachten zijn begin mei benaderd middels een mail waarin het doel en de opzet van het onderzoek werd uitgelegd. Vervolgens zijn de leerkrachten gebeld. Niet alle leerkrachten zagen mogelijkheid om deel te nemen, bijvoorbeeld vanwege persoonlijke omstandigheden. Andere leerkrachten wilden graag deelnemen, maar het lukte (hen) niet om toestemming van de ouders van de kinderen te krijgen. Eén kind mocht wel, maar kon niet deelnemen aangezien ze in geen enkele taal kon spreken. Gezien het beperkte aantal leerkrachten en kinderen dat uiteindelijk overbleef zijn alle kinderen en hun leerkrachten geselecteerd die bereid waren tot deelname. In juni 2024 vonden interviews en de testafname plaats met zes Oekraïense kinderen en hun drie leerkrachten uit het reguliere onderwijs.

De getranscribeerde interviews zijn eerst open en daarna axiaal gecodeerd. Vervolgens zijn de gegevens geanalyseerd door middel van een cross-case analyse. Dat hebben we gedaan door per code zowel de antwoorden van de leerkrachten als de leerlingen naast elkaar te zetten. Op die manier biedt dit onderzoek een indruk van de ervaring van de overgang vanuit beide perspectieven. In het volgende hoofdstuk zal worden beschreven hoe de Oekraïense leerlingen de overgang op het gebied van cognitie en sociale inclusie van de tov naar het reguliere onderwijs hebben ervaren. Er wordt afgesloten met de aanbevelingen die de leerkrachten noemen ten aanzien van de overgang van de tov naar het reguliere onderwijs.

RESULTATEN

Cognitie

Woordenschattoetsen

Bij de Oekraïense leerlingen is een woordenschattoets afgenomen (EVT-PVT-3). Alle getoetste kinderen scoren op een zeer laag niveau, zowel op de passieve (PVT) als actieve (EVT) toetsen. Dit is geen verrassend resultaat, aangezien de normen van de toets gebaseerd zijn op resultaten van kinderen met Nederlands als eerste taal. Kinderen voor wie het Nederlands geen thuistaal is, zijn niet opgenomen in de normeringssteekproef. Om deze reden geven de toetsscores geen inzicht in de woordenschat van deze kinderen ten opzichte van andere kinderen waarvoor Nederlands niet de thuistaal is. Interessant zijn de inzichten in de beheersing van STEM-woorden. Dit zijn woorden die passen bij de 'schooltaal' (bijvoorbeeld woorden als 'helemaal', 'uitleggen' en 'controleren'). Het beheersingsniveau van deze woorden tussen de Oekraïense leerlingen is verschillend. De leerling die uit het interview met de leerkracht naar voren komt als een leerling die redelijk goed mee kan komen, heeft ook relatief de meeste aantal STEM-woorden correct beantwoord. De bevindingen uit de woordenschattoetsen komen hiermee overeen met de bevindingen en observaties van de leerkrachten.

Cognitieve ontwikkeling

Oekraïense leerlingen benoemen tijdens het interview enkele woorden die zij als eerste geleerd hebben. Eén van de leerlingen benoemt: "Jawel, weet ik wel; hallo". Een enkele leerling weet een minder voor de hand liggend woord: "Aardappel. (...) Ik ben, ik naar de boerderij, en dan hoor ik ze, hoor allemaal zeggen: dit is aardappel".

Taal wordt ervaren als een barrière voor onderwijs van de leerlingen. Zo vertelt een leerkracht: "Het meest uitdagende is dat je het niet precies weet wat ze begrijpen". Ook leerlingen merken in de klas dat ze de taal niet altijd machtig zijn. Een leerling zegt hierover: "Daar is dictee en daar ook heel veel woord". Een andere leerling herkent de taalmoeilijkheden: "En nog moeilijk taal, spelling, allemaal dingetjes". Eén van de leerkrachten observeerde dat niet alleen de taal een belemmering kan vormen, maar ook het eerder genoten onderwijs in Oekraïne: "Die meiden gingen dan maar onder elkaar uitrekenen op de manier hoe ze dat ooit in Oekraïne hadden geleerd. Maar dat waren hele

andere strategieën dan wij geven”.

Gedurende het jaar merkten de meeste leerkrachten dat de Oekraïense leerlingen groeiden. Zo zegt een leerkracht hierover: “Ik had geluk dat deze [Oekraïense leerlingen] het vrij snel oppikten en dat ik het een paar keer dan voor deed, en dat ze, door het samen te doen, het snel doorhadden”. Ook een andere leerkracht benoemt dit: “Hij is het afgelopen jaar heel erg sterk gegroeid”. In de meeste gevallen was het spreken van de eigen, Oekraïense taal onder schooltijd niet de bedoeling. De Oekraïense leerlingen zeggen hierover: “Mag ook in Oekraïens praten, alleen buiten”, maar dit wordt niet altijd als prettig ervaren: “Ik vind dat echt wel niet leuk, waarom ik bijna onze taal vergeten”. In het begin van de plaatsing op de reguliere school zijn er wel uitzonderingen gemaakt in het gebruik van de Oekraïense taal. Eén van de leerkrachten vertelt: “En dan had ik nog het geluk dat naam kind, die hier al een half jaar zat en die heeft aardig snel de Nederlandse taal opgepikt qua spreken en luisteren. En die kon dus in het begin van het jaar ook wel af en toe tolken”.

Sociale inclusie

De leerkrachten en kinderen vertellen zowel over het aangaan van nieuwe interetnische contacten met kinderen uit Nederland, als over het onderhouden van contacten met andere kinderen uit Oekraïne.

Nieuwe interetnische contacten

Kinderen vertellen dat ze op hun nieuwe school nieuwe contacten opdoen met kinderen die in Nederland geboren zijn. Er wordt op school gespeeld en soms ook thuis bij elkaar afgesproken: “Ik spagaten met [naam kind] doen en ik spelen vanaf de trampoline met naam kind”. Een ander kind vertelt niet thuis af te spreken met kinderen uit Nederland: “Alleen op school”.

Het thuis afspreken gaat volgens een van de leerkrachten soms moeilijk de plaatsing vanuit de tov naar een reguliere buiten hun woonplaats maakt dat kinderen niet in dezelfde plaats wonen als waar de meeste klasgenoten wonen: “Dat is het enige nadeel dat wij wel vinden hier op school, dat ze in naam dorp wonen, vanwege de plaatsingsplicht of weet ik wat, zijn ze in Barneveld terecht komen dus ze moeten... Elke ochtend worden ze met de auto gebracht, waardoor ze ook niet na schooltijd heel makkelijk met kinderen uit de klas kunnen spelen. Dat heb ik dit jaar ook wel een keer aangekaart in de klas. Dus wat wel regelmatig gebeurt dat ze dan uit school

met iemand meegingen daar spelen, met andere kinderen, om juist ook die contacten ook te maken”.

Het aangaan van nieuwe contacten verloopt wisselend. In eerste instantie zag één van de leerkrachten dat hierbij de taalbeheersing het aangaan van contacten wat moeilijker maakte: “...behalve het probleem dat zij natuurlijk het lastig vond om Nederlands te praten. Dat was in het begin van het schooljaar wel echt lastig. Dat durfde ze gewoon ook niet zo goed. Dat moest echt op gang komen”. Ook fysiek gedrag lijkt volgens een andere leerkracht in eerste instantie een barrière voor sociale inclusie bij de twee leerlingen uit Oekraïne die in haar klas zijn gekomen: “Ze [Oekraïense kinderen] zijn heel handtastelijk, heel lieflijk. En dan denk ik: waar komt dat door? Dus... En daar moet je ze echt wel bij helpen. Want dan liggen ze zo buiten de groep. Als ze elke keer een stomp en een tik op hun billen krijgen van anderen. Ja, zij vinden het grappig, maar de anderen vinden dat niet grappig meer en daar maak je jezelf niet geliefd mee. Dus je merkt wel, doordat we daar flink op ingespeeld hebben, dat dat wel verminderd is, maar ik vond het wel bijzonder dat ze dat allebei hadden”. Eén van de kinderen waarvan de leerkracht stelt dat hij heel lieflijk handelt vertelt dat hij op de toev uit een situatie komt waar hij ook fysiek gedrag van andere kinderen had ervaren: “Ja, die kinderen zo niet leuk, allemaal duwen mij”.

Een andere leerkracht wijst op de persoonlijkheidskenmerken van de kinderen bij de sociale inclusie: “naam kind is heel open en een soort vrolijke meid. Dus ze loopt niet heel gauw tegen problemen aan”. De derde leerkracht vertelt dat het hem opviel dat de kinderen die in zijn klas kwamen sociaal-emotioneel wel sterk waren: “Ze maakten makkelijk die stap wel naar deze kinderen toe en ze stonden er ook wel open voor. Ze waren ook enthousiast om op deze school te beginnen. Dat merkte ik. Ik heb niet het idee dat ze vaak zaten te piekeren of na te denken of dat ze het even niet zagen zitten”.

Contacten met kinderen uit Oekraïne

De zes kinderen uit Oekraïne die geïnterviewd zijn vertellen over contacten die ze op school onderhouden met kinderen uit Oekraïne: “Dan ik ga met naam kind ga buiten ga of spelen of andere doen”. Soms komen ze niet in de klas met kinderen die ze op de toev hebben leren kennen, maar lukt het om die contacten te onderhouden door thuis af te spreken doordat ze dicht bij elkaar wonen in dezelfde flat: “Ik ga in huis, grote en daar is er drie verdiepingen. En daar is

drie namen kinderen, ook bij de Oekraïens. Ik met naam kind in één huis en nog één grote zus van [naam kind], daar zo". Het contacten blijven onderhouden dicht bij huis is niet voor alle kinderen mogelijk. Kinderen moeten reizen om elkaar een vriend van de tov te blijven zien: "Ik heb mijn vriend in andere plaatsnaam, die rijdt bijna altijd naar mij of ik rijd naar [daar]". Een ander kind vindt een andere mogelijkheid om de contacten te onderhouden, door voor schooltijd op het schoolplein bekende kinderen te ontmoeten die niet op zijn eigen school, maar op de school direct daarnaast zitten: "In acht uur naar school en kijken naam en naam en praten we een beetje..."

Ten slotte kiezen twee van de kinderen die samen in dezelfde klas geplaatst zijn om in de nieuwe klas geen contact te hebben met hun klasgenoot die al bekend was vanuit de tov. Een van de twee kinderen legt uit dat op de tov geen positieve sociale relaties voor hem ontwikkeld zijn: "In de Oekraïense school ga ik niet spelen, ze gingen helemaal niet met mij spelen".

Plaatsing samen met vrienden of vriendinnen in de nieuwe klas wordt als behulpzaam gezien voor een prettige overgang naar de nieuwe school. Op de vraag hoe één van de kinderen uit Oekraïne het vond dat ze naar de nieuwe school moest vertelt ze: "Ik ga heel veel blij. Ik ga met naam kind in de één klas".

Aanbevelingen door leerkrachten

Wanneer de drie leerkrachten terugkijken op de overgang van de tov naar hun klas, dan noemen ze aanbevelingen op het gebied van overdracht en de noodzaak van duidelijke ideeën over wat ze voor onderwijs gaan aanbieden aan de kinderen. Ten slotte is er behoefte aan het delen van kennis.

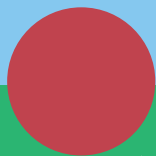
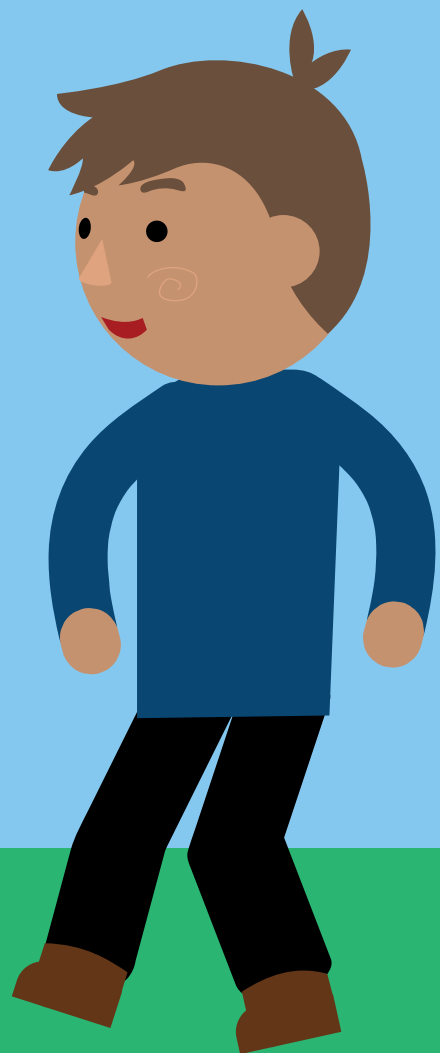
Als het gaat over de overdracht van informatie over de kinderen door een medewerker van de tov aan de leerkrachten in het reguliere onderwijs, vertelt een leerkracht: "De overdracht was best wel summier. Wat dat betreft had het een stuk beter gekund". Een andere leerkracht illustreert dit: "Je krijgt... Ik denk dat ik één, twee gekopieerde kantjes heb gekregen. Dat is alle informatie die je hebt". Uit de interviews met leerkrachten komt bij meer leerkrachten naar voren dat zij bij binnenkomst van de leerlingen op hun school zoekend zijn in wat zij de leerlingen kunnen aanbieden. Een leerkracht zegt hierover: "We zouden echt heel graag handvatten krijgen van: hoe kan je deze kinderen nu begeleiden? Hoe pak je het aan?" Alle drie de leerkrachten

geven hierbij aan dat zij graag meer informatie over de leerlingen hadden gewild, zodat ze het startniveau w de leerling beter in hadden kunnen schatten. Een leerkracht benoemt de vragen die zij hierbij had: "Is het voldoende dat die alleen bij de klas mee gaat doen? Of zeg je: nee, er moet nog een programma echt wel thuis flink oefenen op woordenschat om dat gat dicht te lopen. Ja, wat is goed daarin? Geen idee". Binnen alle drie de klassen is er in meer of mindere mate remedial teaching ingezet om de Oekraïense leerlingen te ondersteunen.

Een leerkracht vertelt dat het ontbreken van een overdracht belemmert bij het gelijk opstarten van onderwijsactiviteiten: "Dat je gewoon een soort van stappenplan maakt van: die komt binnen en dan: wat gaan we precies doen? Dat je dan niet elke keer per kind weer moet gaan uitzoeken". Een andere leerkracht onderschreef dit: "Een aanbeveling is meteen in het begin van het jaar, je moet het goed duidelijk neerzetten van: "Wat gaan we met ze doen?" In het begin van het jaar was het voor mij best wel zoeken dat je dacht: "O ja, ze kunnen niet met dit mee doen. Wat moet ik nu met ze?" En dat was dan: "Oh, ga maar even dit spelletje doen". Ik denk dat we er twee à drie maanden voor nodig hadden voordat we het echt goed op de rit hadden staan, dat je denkt: Ja, nu loopt het lekker. Die ervaring hebben we nu." Een andere leerkracht stelt dat de beperkte overdracht in combinatie met een gebrek aan ervaring het opstarten van het onderwijs heeft vertraagd: "Dus dan ben je een half jaar bezig om uit te zoeken: hoe gaan we dat dan doen? En wat gaan we doen. Dat is gewoon jammer." De beperkte overdracht roept ook vragen op over het moment van plaatsing van de twee kinderen in de klas: "Waarom is die ene eerder gekomen, die andere later?"

Een leerkracht geeft aan dat het jammer is dat de scholen niet sterker samenwerken bij het opbouwen van expertise over de opvang van kinderen uit Oekraïne: "Maar dan denk ik: heel Nederland heeft Oekraïense kinderen die ditzelfde probleem hebben. Waarom is elke school dat in zijn eentje aan het uitvogelen?" Er is behoefte aan kennisdeling met experts of leerkrachten die al meer ervaring hebben: "Ja, ik zou ze nog heel veel vragen willen stellen. Ja, gewoon echt samenwerken. Van: hebben jullie tips voor ons? Wat kunnen wij doen? Want wij zijn een beetje aan het freewheelen, ook daarin." Een leerkracht benoemt dat ze graag rechtstreeks contact zou willen hebben met een van de leerkrachten die haar kind op de toev les heeft gegeven: "Dan zou ik heel graag een keer rechtstreeks contact met zo'n iemand willen, van: joh, een gesprek echt, warme overdracht noemen ze dat."

CONCLUSIE

Met de plaatsing van Oekraïense leerlingen op de reguliere scholen hebben de leerkrachten ervaren wat belangrijk is in het onderwijs bieden aan deze leerlingen. Gekeken naar de cognitieve ontwikkeling van de Oekraïense leerlingen kan gezegd worden dat het inschatten van het startniveau, en daarmee het aan te bieden niveau van begeleiding door de leerkracht, als moeilijk werd ervaren. Leerkrachten merkten dat Oekraïense leerlingen de Nederlandse taal niet altijd machtig genoeg waren om de instructies in de klas te kunnen volgen. Ook de Oekraïense kinderen zelf ervoeren dat ze moeite hadden met de Nederlandse taal, wat met name bij vakken als spelling en taal naar voren kwam.

Over het algemeen zagen de leerkrachten gedurende het schooljaar echter wel grote sprongen in de ontwikkeling van de kinderen. Deze groei kan mogelijk verklaard worden vanuit de rijke taalomgeving waar de Oekraïense leerlingen in terecht zijn gekomen binnen het regulier onderwijs.

Op de reguliere scholen werd de Oekraïense leerlingen gevraagd om alleen Nederlands te spreken binnen schooltijden. Door de leerlingen zelf wordt het niet mogen spreken van de moedertaal als niet leuk ervaren.

De overgang van de tov naar de verschillende reguliere basisscholen binnen Barneveld biedt de kinderen kansen om nieuwe contacten aan te gaan. Kinderen uit Oekraïne vertellen meerdere interetnische contacten te hebben binnen de klas. Interetnische contacten die na schooltijd thuis ontstaan, maar nog niet alle kinderen hebben hier ervaring mee opgedaan. Tegelijk brengt de overgang voor de kinderen ook de uitdaging met zich mee om eerder opgedane contacten op de tov te onderhouden.

Leerkrachten benoemen dat bij de overgang van de tov naar het reguliere onderwijs het geven van onderwijs dat aansluit bij de kinderen niet direct op gang is gekomen. Dit verklaren ze deels door hun gebrek aan ervaring met leerlingen die als vluchteling naar Nederland gekomen zijn. Anderzijds geven zij aan dat een uitgebreidere overdracht behulpzaam zou zijn geweest. De aanbeveling van één van de leerkrachten om meer overdrachtsinformatie te ontvangen en voorafgaand aan de plaatsing contact te leggen met de tov werd door alle geïnterviewde leerkrachten onderschreven.

DISCUSSIE

Dit onderzoek geeft een inkijk in de ervaringen van de overgang van de tov naar het reguliere onderwijs vanuit het perspectief van zes kinderen uit Oekraïne en hun drie huidige leerkrachten. De conclusies uit dit onderzoek moeten met voorzichtigheid worden getrokken, vanwege het relatief kleine aantal kinderen en leerkrachten en het missende perspectief van leerkrachten van de tov zelf. Wel kunnen de conclusies uit dit onderzoek dienen als een aanzet tot gesprek en het nadenken over het inzetten van aanbevelingen.

Een voorbeeld van een discussiepunt met betrekking tot de cognitieve ontwikkeling van de Oekraïense leerlingen ligt in de directe begeleiding van deze leerlingen wanneer zij op het reguliere onderwijs aankomen. De leerkrachten hebben veel gezocht naar een passend niveau van begeleiding. Hierbij zou het kunnen helpen om voorafgaand aan de plaatsing van de leerlingen kennis te delen over NT2-didactiek en wellicht hulpmiddelen (zoals een stappenplan) uit te delen voor de start van deze kinderen op het reguliere onderwijs.

Onder NT2-didactiek vallen tevens de aanbevelingen die opgesteld zijn met betrekking tot het gebruik van de thuistaal en aanbevelingen ten aanzien van het ondersteunen van leerkrachten in het geven van leesonderwijs aan meertalige leerlingen (o.a. in: Agirdag & Kambel, 2018; Wouters, Van Popta, Dekker & Smit, 2024). Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan aanbevolen worden om leerkrachten tijdens te scholen in NT2-didactiek. Deze aanbeveling komt overeen met het rapport van de Inspectie van het Onderwijs (2023) met bevindingen en aanbevelingen ten aanzien van het onderwijs aan Oekraïense leerlingen. Ook in dat rapport wordt gesteld dat het belangrijk is om te zorgen voor voldoende NT2-expertise.

De leerkrachten die bij dit onderzoek betrokken waren kiezen ervoor om kinderen geen Oekraïens te laten spreken binnen de klas. Onderzoek heeft uitgewezen dat het gebruik maken van de thuistaal op school een positief effect kan hebben op de schoolse ontwikkeling van de kinderen (Reljić, Ferring, & Martin, 2015) en juist gebruikt kan worden om het leren in de schooltaal te bevorderen (De Oliveira, Gilmetdinova, & Pelaez-Morales, 2015). Een van de leerkrachten wijst op het fysieke gedrag van de kinderen uit Oekraïne bij binnenkomst. Een kind vertelt over negatieve fysieke ervaringen tijdens het verblijf op de tov. Het fysieke

gedrag van kinderen kan duiden op een reactie op een stressvolle of zelfs traumatische ervaring. Na een ingrijpende jeugdervaring kunnen kinderen in een vechtmodus belanden, vluchten of bevroren (Coppens, Schneijderberg & Van Kregten, 2021). In deze situaties is het behulpzaam wanneer leerkrachten denken en handelen op basis van het gedachtegoed van traumasensitief onderwijs. Hierbij richten leerkrachten zich op compassie voor het gedrag en het reguleren van stress (Nelen et al., 2022).

De afstand tussen het huis van de Oekraïense kinderen en hun school is een belemmering voor de sociale inclusie van de kinderen. Voor het aangaan van nieuwe contacten bij de overgang vraagt de plaatsing op een school dicht bij huis. Dit helpt de kinderen om na schooltijd makkelijk af te spreken met de nieuwe klasgenoten. De plaatsing van kinderen op een plek die kansen biedt voor inclusie is maatwerk. Hierbij speelt bijvoorbeeld de beschikbaarheid van plekken in de verschillende klassen een rol. Het voorbeeld van één van de kinderen die vroeg naar school komt om eerder opgedane contacten te onderhouden benadrukt hoe belangrijk dit kind dit vindt. De blijdschap om bij de overgang samen met een vriendin van de toevallig in een nieuwe klas te kunnen starten en de uitspraak van een ander

kind dat juist niet langer contact wil hebben met een klasgenoot van de tov, illustreren het belang van het geven van een stem van de kinderen bij hun voorkeur van plaatsing.

Een uitgebreidere overdracht is volgens de leerkrachten essentieel om bij de start naar het reguliere onderwijs de kinderen zo snel mogelijk onderwijs te kunnen bieden dat passend is. Nu de kinderen een schooljaar aan het reguliere onderwijs deelnemen hebben de leerkrachten de impressie dat ze inmiddels een passende vorm van onderwijs hebben gevonden voor de kinderen. Ondanks dat een overdracht van de specifieke kinderen op deze schaal niet meer zal plaatsvinden is er blijvende behoefte aan overdracht tussen de opvolger van de tov (de taalschool) en het reguliere onderwijs. Het gaat dan niet alleen om overdracht van specifieke kennis over de kinderen, maar ook om overdracht van kennis en ervaring op het gebied van NT2-onderwijs en traumasensitief onderwijs.

AANBEVELINGEN

Een terugblik op de overgang van de tov naar het reguliere onderwijs resulteert in de volgende aanbevelingen:

1. Zorg voor een uitgebreidere, warme overdracht bij de plaatsing van de kinderen.
2. Neem de stem van de kinderen mee bij de plaatsing op de reguliere school, zodat zij hun kansen op het onderhouden van eerder opgedane vriendschappen op de tov vergroten.
3. Plaats de kinderen op een school dicht bij huis, zodat zij ook na schooltijd eenvoudig kunnen afspreken.

Samenvattend komen wij tot de volgende toekomstgerichte aanbevelingen:

1

Het is hierbij belangrijk om de verwachtingen te bespreken van zowel leerkrachten van het reguliere onderwijs als van leerkrachten van de taalschool.

2

Heroverweeg het toestaan van het gebruik van de Oekraïense taal in de klas.

3

Bied de leerkrachten mogelijkheden voor structurele nascholing én begeleiding op het gebied van traumasensitief lesgeven.

LITERATUUR

Agirdag, O., & Kambel, E. (2018). *Meertaligheid en onderwijs*. Boom.

Coppens, L., Schneijderberg, M., & Kregten, C. van (2021). *Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen. Een praktisch handboek voor het basisonderwijs*. SWP.

De Oliveira, L. C., Gilmetdinova, A., & Pelaez-Morales, C. (2015). The use of Spanish by a monolingual kindergarten teacher to support English language learners. *Language and Education*, 30(1), 22–42. <https://doi.org/10.1080/09500782.2015.1070860>

Inspectie van het Onderwijs (2023). *Onderwijs aan Oekraïense leerlingen in primair en voortgezet onderwijs*.

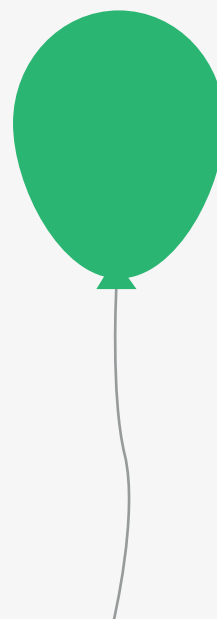
Nelen, W., Wassink-de Stigter, R., Kooijmans, R., De Berk, A., Offerman, E., Asselman, M., Buijze, J., & Helmond, P. (2022). *Traumasensitief Onderwijs – Implementatie van een traumasensitief klimaat in scholen door professionalisering van leerkrachten – Onderzoeksverslag*. Consortium Traumasensitief Onderwijs: Sittard.

PO-raad (2022). *Organisatie van onderwijs aan Oekraïense nieuwkomers*. Geraadpleegd op 13 september 2024, van <https://www.poraad.nl/kind-onderwijs/leerlingen-uit-oekraïne/organisatie-van-onderwijs-aan-oekraïense-nieuwkomers>

Reljić, G., Ferring, D., & Martin, R. (2015). A meta-analysis on the effectiveness of bilingual programs in Europe. *Review of Educational Research*, 85(1), 92–128.

Van der Ven, K. et al. (2024). Een goede start voor Oekraïners? *Eerste en tweede meting monitor onderwijs aan Oekraïense leerlingen in het PO en VO. Eerste tussenrapport*. SEO economisch onderzoek.

Wouters, E., Van Popta, M., Dekker, S., & Smit, J. (2024). Meertalige leerlingen ondersteunen in het leesonderwijs. *Een literatuurstudie naar meertaligheid, lezen met begrip en leesmotivatie*. Stichting Lezen.

CONTACT- EN OVERIGE INFORMATIE

Oude Kerkweg 100
6717 JS Ede
Telefoon: 0318 – 696 300
E-mail: samendivers@che.nl
www.che.nl/lectoraten/samen-divers

X: @dehogeschoolede of @CHEde
Facebook: [christelijkehogeschoolede](https://www.facebook.com/christelijkehogeschoolede)
Instagram: [dehogeschoolede](https://www.instagram.com/dehogeschoolede)
Linkedin: [CHE.nl/linkedin](https://www.linkedin.com/company/CHE.nl/linkedin)